

Załącznik
do uchwały Nr XXVII/228/2026
Rady Gminy Zbuczyn
z dnia 25 marca 2026 roku

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W GMINIE ZBUCZYN NA LATA 2026 - 2028

Zbuczyn, 2026 r.

Spis treści:

WPROWADZENIE	3
1. PODSTAWOWE POJĘCIA DOTYCZĄCE RODZINY I DZIECKA I PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU	5
2. REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE RODZINY I DZIECKA	6
3. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ GMINY ZBUCZYN	8
3.1 Sytuacja na rynku pracy	8
3.2 Sytuacja mieszkaniowa gminy Zbuczyn	9
3.3 Szkoły, przedszkola i żłobki	9
3.4 Kultura	10
3.5 Bezpieczeństwo	11
4. SYSTEM WSPIERANIA RODZINY W GMINIE ZBUCZYN	11
4.1 Pomoc społeczna	11
4.2 Świadczenia rodzinne i świadczenia alimentacyjne	16
4.3 Świadczenia wynikające z ustawy „Za życiem”	17
4.4 Specjalistyczne usługi opiekuńcze	18
4.5 Pomoc materialna dla uczniów	18
4.6 Karta dużej rodziny	18
4.7 Asystent rodziny i system pieczy zastępczej	19
4.8 Profilaktyka uzależnień	21
4.9 Poradnictwo specjalistyczne	22
4.10 Zespół interdyscyplinarny działający na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej... ..	22
5. ANALIZA SWOT	23
6. CELE I ZADANIA GMINNEGO PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY W GMINIE ZBUCZYN NA LATA 2026 – 2028	24
7. REALIZATORZY PROGRAMU	28
8. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	28
9. MONITORING I EWALUACJA REALIZACJI PROGRAMU	29
10. PODSUMOWANIE	29

WPROWADZENIE

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2026-2028 w gminie Zbuczyn opracowano w oparciu o ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2025 poz. 49 z późn. zm.) w myśl art. 176 pkt. 1, gmina zobowiązana jest do tworzenia 3-letniego gminnego programu wspierania rodziny.

Rodzina stanowi dla dziecka najlepsze środowisko, w którym jest ono otoczone opieką, miłością i zrozumieniem. Dom rodzinny kojarzy się z bezpieczeństwem, a rodzice czy opiekunowie są wzorem dla dzieci. Rodzina towarzyszy człowiekowi od urodzenia przez całe życie, dlatego tak ważne są wzajemne relacje pomiędzy jej członkami. Od rodziny dziecko czerpie wartości, normy zachowań i obyczaje kulturowe, co w przyszłości rzutuje na jego życie rodzinne i społeczne. To właśnie w dobrze funkcjonującej rodzinie, w której zaspokajane są potrzeby emocjonalne, życiowe i psychospołeczne, kształtuje się osobowość dzieci i przebiega ich prawidłowy rozwój.

Zmieniająca się sytuacja społeczno – gospodarcza spowodowała przemiany w funkcjonowaniu rodziny. Pojawiły się zagrożenia powodujące niejednokrotnie kryzys rodziny. Nastąpił rozpad rodzin dużych, wielopokoleniowych, zintegrowanych przestrzennie i społecznie na rzecz rodzin małych, dwupokoleniowych. Ponadto zwiększyła się liczba rodzin niepełnych, związków nieformalnych, rodzin małodzieńnych, nastąpił wzrost rozwodów oraz zwiększyła się liczba małżeństw bezdzietnych.

Dziecko i rodzina wymagają wsparcia oraz szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz rodzin powinna koncentrować się na wyrównywaniu pomiędzy nimi nieuzasadnionych i niezawinionych różnic socjalnych, tworzeniu im równych szans oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego, natomiast działania podejmowane na rzecz dzieci winny mieć na celu ochronę ich praw, wyrównywanie szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, służby zdrowia i wypoczynku oraz zapewnienie im ochrony w obliczu zagrożeń.

Z punktu widzenia polityki społecznej, która odpowiada za tworzenie warunków samodzielnego funkcjonowania rodziny, rodzina i dziecko stanowią przedmiot niejako selektywnego zainteresowania. Jest tak dlatego, że odnosi się ono zwłaszcza do tych rodzin i pochodzących z nich dzieci, które na pewnym etapie swojego życia stają się bezradne i marginalizowane.

Czynników powodujących bezradność i marginalizację rodziny jest wiele. Co budzi niepokój, ich liczba w ostatnim okresie wzrasta. Jedną z głównych przyczyn zwiększania się zjawisk niepożądanych, godzących w dobro rodziny i dziecka, jest wyczerpanie się więzi społecznych spajających struktury rodziny, wprowadzające element rozchwiania równowagi i harmonii w ich życiu.

Zaburzenia w funkcjonowaniu rodzin, występująca przemoc, alkoholizm i kłótnie, odbijają się przede wszystkim na dzieciach, a dom rodzinny kojarzy się im z zagrożeniem, brakiem poczucia bezpieczeństwa, cierpieniem. W rodzinach, w których jest przemoc, dzieci cierpią nie tylko wtedy, kiedy same są ofiarami przemocy, ale również kiedy są świadkami przemocy dorosłych.

Rodzina, w której występuje problem alkoholowy, ma negatywny i destrukcyjny wpływ na rozwój dziecka. Nieporozumienia i awantury naruszają równowagę domowników, którzy żyją w ciągłym lęku i napięciu. Dzieci wychowujące się w rodzinach dotkniętych alkoholizmem żyją z poczuciem zagrożenia, cierpią, mają niskie poczucie własnej wartości, a także uczą się złych nawyków postępowania. Brak oparcia w rodzinie, poczucie wstydu za pijących rodziców, powoduje u dzieci niemożność radzenia sobie z problemami, które się nawarstwiają i prowadzą do niedostosowania społecznego, nadpobudliwości, trudności w nauce, agresji i sięgania po papierosy, alkohol, czy inne używki oraz powielania złych wzorców wyniesionych z domu.

Rodziny źle funkcjonujące wymagają interwencji i pomocy z zewnątrz, ponieważ same nie będą w stanie sobie poradzić, a ich problemy będą się pogłębiać. Zadaniem pomocy społecznej jest pomoc rodzinie poprzez tworzenie systemu wspomagającego rodzinę, dzieci i młodzież, w taki sposób aby byli w stanie samodzielnie zmierzyć się z własnymi problemami. Pomoc powinna mieć na celu podtrzymanie umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej i pełnieniu ról społecznych poprzez wzmocnienie zasobów tkwiących w poszczególnych członkach rodziny, poprawę jakości życia rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, wspieranie rodziców w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Praca z rodziną dysfunkcyjną wymaga zaangażowania wielu służb i instytucji – pracowników socjalnych, asystentów rodziny, pedagogów szkolnych, psychologów, pracowników służby zdrowia, policji, kuratorów sądowych, zespołów interdyscyplinarnych, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, wszystkich, którzy chcą podjąć działania na rzecz rodziny. Praca z rodziną powinna przebiegać w oparciu o sprecyzowany plan działania i być połączona ze wsparciem ze strony środowiska, w tym również bliższych i dalszych krewnych oraz aktywnością własną ze strony rodziny. Ważne jest, by z rodziną, możliwie jak najwcześniej, pracowała odpowiednio przygotowana, kompetentna i obiektywna kadra.

W pracy tej bardzo istotne jest koordynowanie działań wszystkich instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny, ponieważ problemy te bardzo często wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Organizując wsparcie na rzecz rodziny dysfunkcyjnej, należy pamiętać o podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka i nie wyręczać jej, ale wspierać i pomagać w powrocie do prawidłowego funkcjonowania. Trzeba budować i wzmacniać system wspierania rodzin biologicznych oraz rozwijać rodzinne formy opieki zastępczej – rodzinne domy dziecka i zawodowe rodziny zastępcze – aby jak najmniej dzieci trafiało do placówek opiekuńczo-wychowawczych. Opracowany Program ma na celu wspieranie rodziny naturalnej, w której rodzą się problemy, by potrafiła ona uporać się z nimi dzięki tej pomocy i zaczęła prawidłowo wypełniać swoją rolę.

W świetle założeń ustawy pomoc dziecku i jego rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i być udzielana przez właściwych specjalistów w ramach zintegrowanego lokalnego systemu. Ważne jest, by zarówno działania jak również decyzje względem rodziny i jej członków były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji tj. pomocy społecznej, szkoły, sądu, policji itp.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2026 – 2028 adresowany jest do:

- 1) wszystkich rodzin z dziećmi, w szczególności do tych, które są lub mogą być zagrożone problemem niewydolności opiekuńczo-wychowawczej oraz innymi trudnościami i problemami żywiołowymi wpływającymi na jakość życia rodziny oraz wypełnianie jej podstawowych funkcji,
- 2) rodzin w kryzysie,
- 3) kobiet w okresie ciąży, porodu i połogu, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych,
- 4) rodzin, w których przyjdzie albo przyszło na świat ciężko chore dziecko,
- 5) kobiet, które otrzymały informację o tym, że ich dziecko może umrzeć w trakcie ciąży lub porodu,
- 6) kobiet, których dziecko umarło bezpośrednio po porodzie na skutek wad wrodzonych,
- 7) kobiet, które po porodzie nie zabiorą do domu dziecka z powodu: poronienia, urodzenia dziecka martwego, urodzenia dziecka niezdolnego do życia, urodzenia dziecka obciążonego wadami wrodzonymi albo śmiertelnymi schorzeniami,
- 8) rodzin z dzieckiem posiadającym zaświadczenie, potwierdzające ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu,

- 9) dzieci i młodzież, którym rodzina nie zapewnia należytej opieki,
- 10) przedstawiciele instytucji oraz służb pracujących na rzecz dzieci i rodzin.

Jego celem jest profilaktyka, wsparcie i przywrócenie rodzinie zdolności do prawidłowego wypełniania funkcji, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowywaniu dzieci. Zadania w ramach Programu koncentrują się nie tylko na dziecku, ale i na całej rodzinie. Praca z rodziną prowadzona jest także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczych.

Niniejszy Program został opracowany w Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie. Jest on zgodny z art. 176 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49 z późn. zm.). W myśl art. 176 pkt. 1, który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację 3- letnich gminnych programów wspierania rodziny”. Zawarte w nim treści w ujęciu regionalnym nawiązują do założeń preambuły ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a więc:

- 1) dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności;
- 2) dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci;
- 3) w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami.

1. PODSTAWOWE POJĘCIA DOTYCZĄCE RODZINY I DZIECKA I PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU

Istnieje wiele definicji rodziny. Najogólniej określa się ją jako podstawową komórkę społeczną, składającą się z rodziców (rodzica) i dzieci. Podkreśla się również instytucjonalną formę małżeństwa, poprzez którą powstaje system pokrewieństwa i dziedziczenia. Elementem wyróżniającym rodzinę jest wspólnota mieszkaniowa, tworząca najczęściej jedno gospodarstwo domowe, które może obejmować dwa, a nawet trzy pokolenia. Cechą wspólną wszystkich definicji rodziny jest to, że zapewnia ona ciągłość biologiczną społeczeństwa i przekazuje dziedzictwo kulturowe następnym pokoleniom. Ogólnie rzecz ujmując, rodzinę charakteryzuje współwystępowanie takich elementów, jak: wspólne zamieszkanie członków, wspólne nazwisko, wspólna własność oraz wspólna kultura duchowa.

Rodzina pełni szereg funkcji mających na celu zaspokajanie potrzeb swoich członków. Przede wszystkim warunkuje prawidłowy rozwój biologiczny i psychospołeczny dziecka. Jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji dzieci, kształtowanie ich osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych. Rodzina oddziałuje na dziecko poprzez określony i swoisty układ stosunków społecznych, na których podłożu dziecko przyswaja sobie określone wartości i wzory osobowe.

Każda rodzina tworzy własną, niepowtarzalną atmosferę życia domowego, na którą wpływają między innymi: stosunki wzajemne między małżonkami, miłość rodzicielska do dzieci, codzienne zachowania członków rodziny, kultywowanie tradycji, a także służba uznawanym wartościom. Wychowawcze oddziaływanie rodziny ma istotny wpływ na socjalizację dzieci i młodzieży w drodze nieuświadomionego często przekazywania wiedzy o otaczającym świecie wraz z wartościowaniem go i preferowaniem wzorów zachowań.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny zagraża jednak szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych. Do zjawisk patologicznych zalicza się: alkoholizm, narkomanię, przestępczość rodziców oraz przemoc fizyczną, ekonomiczną czy psychiczną w rodzinie. Są one najczęstszą przyczyną niedostosowania społecznego dzieci.

Dziecka, podobnie jak rodziny, nie sposób opisać w sposób jednoznaczny w jednej definicji. Według Kodeksu cywilnego to osoba, która nie ukończyła 18 lat i nie uzyskała pełnej zdolności do czynności prawnych. W Kodeksie karnym osobę do ukończenia 17. roku życia uważa się za nieletnią. Dzieci do 13. roku życia nie mają zdolności do czynności prawnych, a w ich imieniu działają rodzice lub opiekunowie prawni. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych Kodeks cywilny przyznaje dzieciom, które ukończyły 13 lat. Pełną zdolność do czynności prawnych uzyskuje się wraz z ukończeniem 18 roku życia (jedyne odstępstwo stanowi wcześniejsze zawarcie związku małżeńskiego). Dziecko pozostaje aż do uzyskania pełnoletniości, tj. ukończenia 18 lat, pod władzą rodzicielską.

Podstawa prawna opracowania programu:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. 1997r. nr 78, poz. 483 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r. poz. 1214 t.j.),
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. 2024 poz. 1829 t.j.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. 2024 poz. 1673 t.j.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. 2023 poz. 2151),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. 2023 poz. 1939 t.j.),
- ustawa o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 roku (Dz. U. 2025 poz. 1208 t.j.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. 2026 poz. 79),
- ustawa o Karcie Dużej Rodziny z dnia 5 grudnia 2014 roku (Dz. U. 2024 poz. 1512),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2025 poz. 1338),
- ustawa Kodeks rodzinny i opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 roku (Dz. U. 2025 poz. 897).

2. REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE RODZINY I DZIECKA

Rodzina i dziecko są chronione zarówno w ustawodawstwie polskim, jak i międzynarodowym. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 18 stanowi, że małżeństwo, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Kolejne artykuły konkretyzują to stwierdzenie, odnosząc je do różnych aspektów życia rodzinnego.

Rozwinięcie norm zawartych w Konstytucji, a odnoszących się do rodziny, znajduje miejsce w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. W dokumencie tym unormowano problematykę zawierania i ustanawiania małżeństw, stosunków majątkowych między małżonkami, obowiązków alimentacyjnych, pochodzenia dziecka, stosunków między rodzicami i dziećmi, instytucji przysposobienia, opieki i kurateli.

Innymi regulacjami prawnymi związanymi z problematyką rodziny są Kodeksy: karny, cywilny, postępowania cywilnego i pracy. Pierwszy z nich zakłada ściganie z urzędu przestępstw przeciwko rodzinie, do których zalicza: bigamię, znęcanie się nad członkami rodziny, rozpijanie małoletniego, uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego, porzucenie lub uprowadzenie dziecka. Natomiast Kodeks cywilny, choć nie jest bezpośrednio związany z ochroną rodziny, służy jej w zakresie przepisów dotyczących ochrony praw małoletniego w obrocie prawnym oraz dotyczących zasad prawa spadkowego. Kodeks postępowania cywilnego z kolei chroni rodzinę w postępowaniu egzekucyjnym. Obejmuje również ustawowe zwolnienie od kosztów sądowych dla osób dochodzących roszczeń alimentacyjnych i daje możliwość występowania w tych sprawach w charakterze pełnomocnika właściwego przedstawiciela do spraw opieki społecznej organu gminy lub organizacji społecznej, mającej na celu udzielenie pomocy rodzinie. Kodeks pracy służy głównie ochronie macierzyństwa i zdrowia kobiet.

Problematykę rodzinną podejmują również ratyfikowane przez Polskę akty międzynarodowe. Jednym z nich jest Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, której art. 16. stanowi, że rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa i ma prawo do ochrony ze strony społeczeństwa i państwa.

Zapis dotyczący rodziny figuruje również w pkt. 16. pierwszej części Europejskiej Karty Społecznej. Mówi on, iż rodzina, jako podstawowa komórka społeczeństwa, ma prawo do odpowiedniej ochrony społecznej, prawnej i ekonomicznej dla zapewnienia jej pełnego rozwoju.

Innym dokumentem zapewniającym ochronę rodzinie jest uchwalona przez Stolicę Apostolską Karta Praw Rodziny. W dokumencie tym zapisane jest m.in. prawo do istnienia i budowy rodziny, czyli prawo każdego do założenia rodziny i posiadania środków na jej utrzymanie, prawo do przekazania życia i wychowania dzieci wedle własnych tradycji i wartości, prawo do mieszkania pozwalającego na godziwe życie rodzinne oraz prawo do zabezpieczenia fizycznego, społecznego, politycznego i ekonomicznego.

Problematyka rodzinna podejmowana jest także w Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet. W dokumencie tym, w określeniu prawa kobiet do równouprawnienia i partnerstwa podkreślono m.in. wpływ kobiet na wzrost dobrobytu społeczeństwa i rodziny. Część artykułów Konwencji pozostaje w bezpośrednim związku z rodzinnymi funkcjami kobiety, ukierunkowanymi na wzmocnienie społecznego statusu rodziny.

Kolejnym dokumentem międzynarodowym, będącym zarazem najważniejszym aktem prawnym regulującym prawa dziecka, jest Konwencja o Prawach Dziecka. Jej postanowienia dotyczą osób, które nie ukończyły 18. roku życia i obejmują: prawa cywilne, prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania, prawo do wychowywania w rodzinie i kontaktów z rodzicami, prawa socjalne oraz kulturalne i polityczne. Konwencja ustanawia status dziecka oparty na założeniach, że jest ono samodzielnym podmiotem, wymagającym – ze względu na swoją niedojrzałość psychiczną i fizyczną – szczególnej opieki i ochrony prawnej, posiadającym jako istota ludzka prawo do poszanowania tożsamości, godności i prywatności, a rodzina jest najlepszym środowiskiem wychowania i wymaga ze strony państwa wsparcia.

Tworząc system ochrony dziecka, kierowano się: zasadą dobra dziecka (wszystkie działania podejmowane są w najlepiej pojętym interesie dziecka), zasadą równości (wszystkie dzieci, niezależnie od ich cech: koloru skóry, płci i narodowości, mają być równe wobec prawa), zasadą poszanowania praw i odpowiedzialności obojga rodziców za rozwój i wychowanie dziecka (ochronie podlega autonomia rodziny i prawa obojga rodziców do decydowania o sprawach dziecka) oraz zasadą pomocy państwa w zabezpieczeniu odpowiednich warunków socjalnych i zdrowotnych rodziny.

Jeszcze innym aktem prawnym zapewniającym ochronę dziecku jest Europejska Konwencja o Przystosowaniu Dzieci. Ma ona zastosowanie do dzieci, które w momencie przystosowania nie ukończyły 18 lat, nie zawarły związku małżeńskiego oraz nie są uznawane przez prawo za pełnoletnie. Dokumentem na rzecz praw dziecka jest także Europejska Konwencja o Statusie Prawnym Dziecka Pozamałżeńskiego, która zrównuje w prawach dzieci małżeńskie i pozamałżeńskie.

Rodzina i dziecko są chronione w ustawodawstwie Unii Europejskiej. Prawny zapis ochrony rodziny i dziecka znajduje się w wyżej wymienionych aktach międzynarodowych oraz w konstytucjach poszczególnych państw członkowskich. Istnieją poza tym wspólnotowe akty wtórne dotyczące równego traktowania kobiet, które zwracają uwagę na konieczność godzenia życia zawodowego z rodzinnym oraz na szczególną ochronę kobiet w ciąży i w okresie macierzyństwa.

3. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ GMINY ZBUCZYN

Zbuczyn jest gminą leżącą w powiecie siedleckim. Gmina Zbuczyn graniczy z gminami: od północnego - wschodu z Gminą Olszanka (powiat łosicki), od wschodu z Gminą Międzyrzec Podlaski (powiat bialski), od południa z Gminą Trzebieszów (powiat łukowski), od południowego - zachodu z Gminą Łuków (powiat łukowski), od zachodu z Gminą Wiśniew (powiat siedlecki), od północnego-zachodu z Gminą Siedlce (powiat siedlecki), od północy z Miastem i Gminą Mordy (powiat siedlecki). Powierzchnia gminy Zbuczyn wynosi 211 km², co stanowi 0,59% powierzchni województwa mazowieckiego. Gmina Zbuczyn to największa gmina wiejska w powiecie siedleckim. Na terenie gminy znajdują się 43 miejscowości.

Na przestrzeni ostatnich 2 lat liczba ludności w Gminie Zbuczyn zmniejszyła się o 13 osób

Tabela 1 Liczba mieszkańców

Jednostka terytorialna	Liczba mieszkańców w poszczególnych latach	
	2024	2025
gmina Zbuczyn	10 078	10 054

Źródło: Dane UG Zbuczyn

Analizując dane dotyczące struktury ludności w Gminie Zbuczyn według wieku w ostatnich 2 latach zauważa się wzrost liczby dzieci w grupie wiekowej 4-6 lat i 16-18 lat oraz kobiet w wieku powyżej 60 roku życia.

Tabela 2 Liczba mieszkańców z podziałem na wiek

Wiek	Liczba mieszkańców	
	2024 rok	2025 rok
0-3	419	395
4-6	417	400
7-15	1 120	1 149
16-18	399	378
19 – 65 – mężczyźni	3193	3 170
19 – 60 – kobiety	2 685	2 664
> 65 mężczyźni	647	681
> 60 kobiety	1 198	1 217

Źródło: Dane UG Zbuczyn

3.1 Sytuacja na rynku pracy

Według stanu na 31 grudnia 2025 r. stopa bezrobocia dla powiatu wynosiła 5,5%, a dla województwa mazowieckiego 4,3%. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Zbuczyn wynosiła 144 osoby, w tym 67 kobiet i 77 mężczyzn. Liczba osób długotrwale bezrobotnych - 83. Udział długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby ludności wyniósł 0,82%.

Ważnym problemem społecznym jest bezrobocie, które wpływa na wzrost izolacji społecznej, przestępczości, alkoholizmu, narkomanii, a także innych zjawisk patologicznych. Wiąże się ono bezpośrednio z występowaniem ubóstwa wśród osób i rodzin nim dotkniętych. Powoduje destabilizację życia rodzinnego i prowadzi do zwiększenia kosztów związanych z pomocą społeczną, w tym przyznawanych w jej ramach świadczeń.

3.2 Sytuacja mieszkaniowa w gminie Zbuczyn

Gmina w świetle obowiązujących przepisów zobowiązana jest do zapewnienia lokalu mieszkalnego osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. W skład mieszkaniowego zasobu Gminy Zbuczyn w 2022 roku wchodziło 13 lokali, położonych w budynkach stanowiących wyłączną własność Gminy Zbuczyn zlokalizowanych:

- 1) Zbuczyn, ul. Terespolska 15 (bud. Ośrodka Zdrowia) – 2 lokale,
- 2) Zbuczyn, ul. Terespolska 17 (bud. wolnostojący) - 1 lokal,
- 3) Zbuczyn ul. Piwna 2 - 3 lokale,
- 4) Krzesk-Majątek (bud. Agronomówki) - 2 lokale,
- 5) Ługi Wielkie (dom nauczyciela) - 3 lokale,
- 6) Borki-Wyrki 16 - 1 lokal,
- 7) Tarcze - 1 lokal/lokal socjalny

Lokalami i budynkami wchodzącymi w skład mieszkaniowego zasobu gminy zarządza Wójt Gminy Zbuczyn.

3.3 Szkoły, Przedszkola i żłobki

Gmina Zbuczyn stara się dbać o zapewnienie dostępności do edukacji, a także bogatej oferty zajęć dodatkowych. Szkoły również starają się dostosowywać ofertę edukacyjną do zmieniających się potrzeb kształcenia. Gmina Zbuczyn posiada dobrze rozwiniętą sieć szkół i przedszkoli. Ponadto na terenie gminy Zbuczyn działa Niepubliczny Żłobek Kraina Uśmiechu w Zbuczynie.

Tabela 3. Wykaz placówek oświatowych

Nazwa placówki	Adres placówki	Liczba dzieci (stan na 31.12.2025 r.)
Szkoła Podstawowa im. Żołnierzy Wyklętych w Borkach-Kosach	Borki - Kosy 24	144
Szkoła Podstawowa w Krzesku – Królowa Niwa	Krzesk – Królowa Niwa 23	225
Niepubliczna Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Borkach-Wyrkach	Borki - Wyrki 17	62
Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Izdebkach – Kosnach	Izdebki – Kosny 38	90
Niepubliczna Szkoła w Ługach Wielkich	Ługi Wielkie 39	27

Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zbuczynie	Zbuczyn ul. Jana Pawła II 3	524
Szkoła Podstawowa im. Jana Czesława Tejcherta w Czuryłach	Cielemęc 44	95
Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Dziewulach	Dziewule ul. Kościelna 10	111
Gminne Przedszkole w Zbuczynie	Zbuczyn ul. Jana Pawła II 1	191
Niepubliczne Przedszkole w Borkach - Wyrkach	Borki - Wyrki 17	18
Niepubliczne Przedszkole w Dziewulach	Dziewule ul. Kościelna 10	11
Niepubliczne Przedszkole w Cielemęcu	Cielemęc 45	15
Niepubliczne Przedszkole w Ługach Wielkich	Ługi Wielkie 39	18
Niepubliczne Przedszkole w Izdebkach – Kosnach	Izdebki – Kosny 38	48

Źródło: Dane UG Zbuczyn

3.4 Kultura

Na terenie gminy Zbuczyn działa Gminny Ośrodek Kultury w Zbuczynie z Filią w Starym Krzesku. Gminny Ośrodek Kultury w Zbuczynie to samorządowa instytucja kultury, której podstawowym celem jest prowadzenie działalności kulturalnej skierowanej bezpośrednio do mieszkańców Gminy Zbuczyn, polegającej na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie dóbr kultury.

Najważniejsze cele i zadania działalności Gminnego Ośrodka Kultury w Zbuczynie to:

- wszechstronna edukacja kulturalna i wychowanie poprzez sztukę,
- tworzenie warunków do rozwoju profesjonalnego i amatorskiego ruchu artystycznego dla ludzi w każdym wieku,
- rozpoznawanie, rozbudzanie oraz zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych,
- tworzenie warunków dla rozwoju folkloru i rękodzieła ludowego,
- kształtowanie wzorów aktywnego uczestnictwa w kulturze,
- wychowanie poprzez udział w działaniach kulturalnych,
- upowszechnianie wartościowych zjawisk kulturalnych wśród mieszkańców Gminy Zbuczyn i regionu,
- inicjowanie i promowanie innowacyjnych form uczestnictwa w kulturze,
- rozbudzanie i wspomaganie społecznej aktywności kulturalnej,
- pielęgnowanie więzi lokalnych,
- integrowanie społeczności lokalnych poprzez współtworzenie warunków do kultywowania i rozwijania narodowych, etnicznych, regionalnych, środowiskowych wartości kulturowych,
- prowadzenie działalności kulturalnej w świetlicach wiejskich na terenie Gminy Zbuczyn (Borki-Wyrki, Chromna, Czuryły, Cielemęc, Dziewule, Grochówka, Grodzisk, Januszówka, Jasionka, Karcze, Krzesk-Królowa Niwa, Łęcznowola, Maciejowice, Modrzew, Rówce, Rzążew, Smolanka, Stary Krzesk, Krzesk – Majątek, Tchórzew, Tęczki, Wólka Kamienna, Zawady),
- współdziałanie z instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami o podobnych celach i zadaniach w kraju i za granicą,
- budowanie partnerstw służących realizacji celów statutowych.

Ustawowy obowiązek zaspokajania kulturalnych potrzeb społeczeństwa, upowszechnianie kultury w różnych jej działach i dla każdej grupy wiekowej mieszkańców Gminy Zbuczyn, Ośrodek realizuje poprzez:

- prowadzenie zespołów artystycznych, grup twórczych, pracowni specjalistycznych i kół zainteresowań,
- organizowanie i prowadzenie działalności w zakresie edukacji artystycznej dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów: edukacja muzyczna, edukacja plastyczna, edukacja taneczna, edukacja fotograficzna, edukacja teatralna w formie zajęć artystycznych, warsztatów, wykładów, spotkań z twórcami i artystami,
- współpracę z innymi instytucjami kultury i organizacjami społecznymi oraz stowarzyszeniami społeczno – kulturalnymi,
- upowszechnianie różnych form twórczości artystycznej w szczególności: muzyki, tańca, plastyki, fotografii, malarstwa, rzeźby,
- rozwijanie i otaczanie opieką amatorskiego ruchu artystycznego, sprawowanie mecenatu nad inicjatywami lokalnymi,
- organizowanie cyklicznych wydarzeń kulturalnych, festiwali i konkursów,
- organizowanie imprez plenerowych.

W ramach GOK Zbuczyn działa Gminna Biblioteka w Zbuczynie z filią biblioteczną w Krzesku, której zadaniem jest:

- zaspokajanie i rozwijanie potrzeb czytelniczych społeczności gminnej,
- gromadzenie i udostępnianie materiałów bibliotecznych niezbędnych do samokształcenia i rozwoju kulturalnego,
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie oraz prowadzenie wypożyczeń międzybibliotecznych,
- prowadzenie działalności informacyjno – bibliograficznej,
- popularyzacja książki i czytelnictwa,
- współdziałanie z bibliotekami szkolnymi, instytucjami kultury, organizacjami i towarzystwami w rozwijaniu i zaspakajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa;

Biblioteka pracuje na elektronicznym, zintegrowanym systemie bibliotecznym MAK+, stworzonym i rozwijanym przez Instytut Książki. Umożliwia on tworzenie elektronicznego katalogu bibliotecznego, ujednoliczonego i przejrzystego sposobu opisu publikacji, bazy użytkowników placówki, rejestrację wypożyczeń i udostępnień zasobów oraz prowadzenie statystyki bibliotecznej.

3.5 Bezpieczeństwo

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 5 czerwca 1990 r. o samorządzie gminnym do zadań własnych gminy należy m.in. zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. Na terenie Gminy Zbuczyn instytucją, które w sposób bezpośredni zabezpiecza porządek i bezpieczeństwo publiczne jest Posterunek Policji w Zbuczynie Komisariatu Policji w Mordach będący w strukturach Komendy Miejskiej Policji w Siedlcach.

4. SYSTEM WSPIERANIA RODZINY W GMINIE ZBUCZYN

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Zbuczyn na lata 2026-2028 będzie służył realizacji gminnej polityki rodzinnej. W Gminie funkcjonuje wiele różnorodnych instytucji i organizacji, mających w obrębie swoich zainteresowań działania ukierunkowane na rodzinę i dziecko.

4.1 Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu wspieranie osób i rodzin w przewyższaniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie sobie poradzić, wykorzystując własne możliwości i uprawnienia. Pomoc społeczna ma na celu wsparcie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w godnych warunkach. Pozwala także zapobiegać trudnym sytuacjom życiowym, wspierając ich przy usamodzielnieniu się oraz integracji ze środowiskiem. Pomoc społeczna realizowana jest w formie finansowej, rzeczowej oraz w formie usług. Świadczenia z pomocy społecznej udzielane są osobom o niskich dochodach lub całkowicie pozbawionych dochodu.

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej (minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie) i samorządowej (marszałkowie województw, starostowie na poziomie powiatów i wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast) na poziomie gmin. Realizując zadania pomocy społecznej współpracują oni, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

W Gminie Zbuczyn zadania z zakresu pomocy społecznej realizowane były przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który został utworzony uchwałą Gminnej Rady Narodowej w Zbuczynie Poduchownym Nr XII/43/90 z dnia 22 kwietnia 1990 roku. Uchwałą Nr X/60/2024 Rady Gminy Zbuczyn z dnia 26 listopada 2024 r. utworzono Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie poprzez przekształcenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zbuczynie oraz nadanie statutu Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie. Celem działań Centrum jest zaspokajanie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych oraz koordynacji tych usług. Do zadań Centrum należą:

- 1) wszystkie zadania, w tym usługi społeczne, realizowane dotychczas przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbuczynie w zakresie:
 - a) ocena oraz analizowanie stanu potrzeb lokalnych w zakresie pomocy społecznej, w tym problemów społecznych, potrzeb socjalnych zarówno jednostkowych jak i środowiskowych występujących na terenie Gminy Zbuczyn,
 - b) koordynowanie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych,
 - c) przyznawanie świadczeń z pomocy społecznej,
 - d) prowadzenie doradztwa dla klientów Ośrodka w zakresie zaspokajania niezbędnych potrzeb socjalnych,
 - e) aktywizacja środowiska lokalnego w niesieniu pomocy osobom starszym, samotnym i niepełnosprawnym,
 - f) koordynacja zadań związanych z pomocą społeczną,
 - g) prowadzenie postępowań związanych ze świadczeniami rodzinnym,
 - h) prowadzenie postępowań z zakresu funduszu alimentacyjnego,
 - i) prowadzenie spraw dotyczących dłużników alimentacyjnych,
 - j) prowadzenie postępowań związanych ze świadczeniami wychowawczymi,
 - k) ustalanie prawa do dodatku mieszkaniowego i energetycznego oraz ich wypłata,
 - l) ustalanie prawa do świadczeń zdrowotnych,
 - m) ustalenie prawa do pomocy materialnej dla uczniów,
 - n) organizowanie zasad i form wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych,

- o) realizacja zadań z zakresu aktywizacji zawodowej i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
 - p) obsługa zespołu interdyscyplinarnego,
 - q) realizacja zadań wynikających z gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej w tym: prowadzenie i organizowanie systemu wsparcia dla osób zagrożonych i dotkniętych przemocą domową,
 - r) promowanie, rozwój i wdrażanie projektów wolontariackich,
 - s) realizacja programu pomoc dla rodzin wielodzietnych,
 - t) udzielanie oparcia społecznego wynikającego z ustawy o ochronie zdrowia psychicznego,
 - u) przyznawanie i wypłacanie pomocy pieniężnej dla kombatantów z Państwowego Funduszu Kombatantów,
 - v) prowadzenie postępowań w sprawie jednorazowego świadczenie ustanowione przepisami ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.
- 2) zadania nierealizowane dotychczas przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbuczynie w zakresie:
- a) wspierania osób niepełnosprawnych,
 - b) polityki prorodzinnej,
 - c) oraz wybrane zadania z zakresu:
 - wspierania rodziny,
 - systemu pieczy zastępczej,
 - promocji i ochrony zdrowia,
 - edukacji publicznej,
 - przeciwdziałania bezrobociu,
 - kultury,
 - kultury fizycznej i turystyki,
 - pobudzania aktywności obywatelskiej,
 - mieszkalnictwa,
 - ochrony środowiska,
 - reintegracji zawodowej i społecznej.
- 3) prowadzenie rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych;
- 4) opracowywania diagnozy potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych;
- 5) realizowania programu usług społecznych, w tym kwalifikowanie osób zainteresowanych do korzystania z usług społecznych określonych w programie usług społecznych oraz opracowywanie i monitorowanie realizacji indywidualnych planów usług społecznych;
- 6) podejmowania działań na rzecz integracji i wspierania rozwoju wspólnoty samorządowej z wykorzystaniem potencjału tej wspólnoty, w tym organizowanie działań samopomocowych, wolontaryjnych i sąsiedzkich stanowiących uzupełnienie usług społecznych;
- 7) opracowywania standardów jakości usług społecznych określonych w programie usług społecznych, w przypadku braku określenia tych standardów w obowiązujących przepisach, oraz ich wdrażanie;
- 8) podejmowania działań na rzecz rozwoju i koordynacji usług społecznych, w tym przez nawiązywanie współpracy z organami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności

pożytku publicznego i o wolontariacie, podmiotami wykonującymi działalność leczniczą w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej oraz osobami fizycznymi i prawnymi;

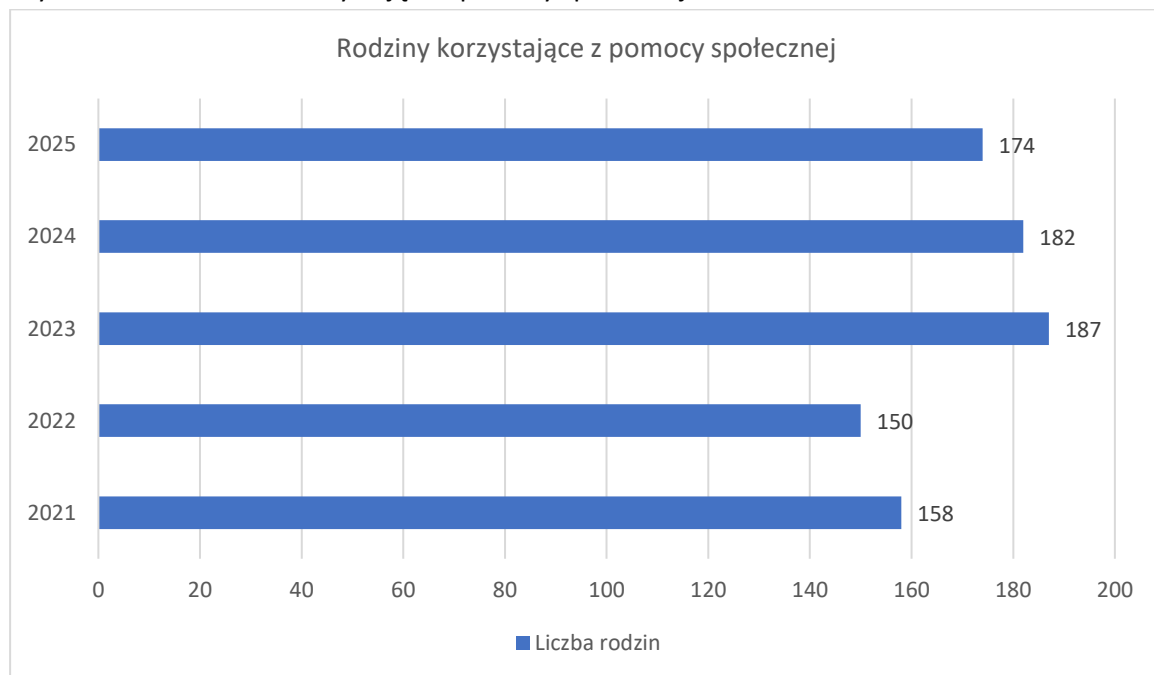
9) gromadzenie, aktualizowanie i udostępnianie informacji o usługach społecznych realizowanych na obszarze gminy Zbuczyn.

Ustawa o pomocy społecznej określa rodzaje zasiłków, kryterium dochodowe, wysokości świadczeń i zasady ich waloryzowania. System świadczeń pieniężnych oparty jest na trzech podstawowych rodzajach zasiłków: zasiłku stałym, okresowym i celowym. Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje:

- osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 1 010 zł,
- osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kwoty 823 zł.

Z roku na rok spada liczba decyzji dotyczących zasiłku celowego i okresowego. Zmniejszająca się liczba wydawanych decyzji administracyjnych, jest efektem spadku liczby środowisk korzystających z pomocy finansowej Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie.

Wykres 1 Liczba rodzin korzystająca z pomocy społecznej

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

Utrzymuje się zapotrzebowanie na pomoc niemieszczącą się w płaszczyźnie finansowej, usługowej, czy w naturze. Coraz częściej osoby korzystające z pomocy społecznej poszukują wsparcia psychologicznego, terapeutycznego, prawnego, czy w postaci pracy socjalnej. W dzisiejszych czasach ubóstwo staje się pojęciem względnym, rodziny z uwagi na polepszenie się ich sytuacji finansowej, ukrywają swoje problemy. Pracownicy muszą wykazać się umiejętnościami prowadzenia szeroko rozumianej pracy socjalnej. Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód. Jest ukierunkowana na rozwiązywanie różnych problemów dotyczących osób lub rodzin, powodujących określone dysfunkcje w ich życiu lub prowadzących do ich wykluczenia społecznego. Celem pracy socjalnej w wymiarze jednostkowym jest doprowadzenie, przy jednoczesnym wykorzystaniu potencjału osób, których dotyczy, do osiągnięcia stanu, w którym osoby

te, na miarę własnych możliwości, będą mogły funkcjonować w społeczności lokalnej, wypełniać prawidłowo role społeczne i posiadać dostęp do określonych dóbr.

Z liczby rodzin korzystających z różnych form pomocy społecznej, duży procent stanowią rodziny mające na utrzymaniu małoletnie dzieci. Sporą część tych rodzin, cechuje bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych.

Tabela 4 Liczba rodzin objęta pracą socjalną w latach 2021 - 2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba rodzin korzystających z pomocy w formie pracy socjalnej	95	21	100	94	89
- w tym liczba osób w tych rodzinach	277	76	256	250	217
Liczba rodzin korzystających wyłącznie z pracy socjalnej	26	9	45	39	39
- w tym liczba osób w tych rodzinach	56	32	90	78	89

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

Tabela 5 Powody przyznania pomocy społecznej w latach 2021 - 2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Ubóstwo	167	51	58	50	47
Bezdomność	0	1	1	1	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa	70	61	67	61	61
- w tym wielodzietność	24	19	28	22	26
Bezrobocie	28	21	26	17	17
Niepełnosprawność	58	41	46	52	59
Długotrwałą lub ciężką chorobą	54	34	35	50	70
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	8	3	6	5	6
- w tym rodziny niepełne	6	1	4	4	3
- w tym rodziny wielodzietne	1	1	2	1	3
Przemoc w rodzinie	0	0	1	0	0
Alkoholizm	8	7	9	13	11
Narkomania	2	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	2	1	2	2	2

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

Z liczby rodzin korzystających z różnych form pomocy społecznej, duży procent stanowią rodziny mające na utrzymaniu małoletnie dzieci. Sporą część tych rodzin, cechuje bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych.

Tabela 6 Liczba rodzin z dziećmi korzystająca z pomocy społecznej w latach 2021 - 2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Potrzeba ochrony macierzyństwa	70	61	67	61	61
w tym wielodzietność	24	19	28	22	26

Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenie	8	3	6	5	6
w tym: rodziny niepełne	6	1	4	4	3
rodziny wielodzietne	1	1	2	1	3

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

W Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie dużą popularnością cieszą się świadczenia przyznawane w ramach programu rządowego „Posiłek w szkole i w domu”. Świadczenia otrzymują rodziny, w których dochód nie przekracza 200% ustawowego kryterium dochodowego. Z tej formy pomocy korzystają zarówno dzieci, jak i osoby dorosłe, które z powodu choroby, niepełnosprawności, czy braku pracy potrzebują tego rodzaju wsparcia. W ramach programu dzieci i dorośli mogą korzystać z posiłków lub otrzymywać świadczenie pieniężne na zakup posiłków.

Tabela 7 Liczba rodzin korzystająca z pomocy w formie dożywiania w latach 2022-2025

	Posiłek w szkole i w domu			
	2022	2023	2024	2025
Liczba osób objęta programem	182	178	158	141
Liczba dzieci objęta programem, w tym:	160	173	152	134
- liczba dzieci korzystających z posiłków	131	149	139	121
- liczba dzieci korzystających z posiłków niewymagająca przeprowadzenia wywiadu środowiskowego	25	24	13	13
Liczba osób dorosłych objęta programem	22	5	6	7
- liczba dorosłych korzystających z posiłków	3	5	6	7
Liczba rodzin, którym przyznano zasiłek celowy	15	0	0	0
Koszt programu (zł)	173 800	198 204	215 204	173 827

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

4.2 Świadczenia rodzinne i świadczenia alimentacyjne

Zadania określone ustawą o świadczeniach rodzinnych obejmują w szczególności przyznawanie oraz wypłatę takich świadczeń jak:

- zasiłki rodzinne wraz z dodatkami,
- świadczenie opiekuńcze (zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy),
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, świadczenia rodzicielskie.

O świadczenia rodzinne mogą ubiegać się osoby, u których dochód w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 674 zł, a w przypadku rodzin wychowujących dziecko niepełnosprawne 764 zł. Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin i kwoty wypłaconych świadczeń.

Tabela 8 – Liczba rodzin korzystająca ze świadczeń rodzinnych w latach 2022 - 2025

	2022	2023	2024	2025
Liczba rodzin	524	475	388	328
Kwota świadczeń (zł)	3 526 923,98	3 497 900,14	3 569 993,02	3 477 540,24

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

Głównym celem systemu alimentacyjnego jest wspieranie osób, a w szczególności dzieci uprawnionych do alimentów, które ich nie otrzymują z uwagi na bezskuteczność egzekucji. Wsparcie to realizowane jest poprzez przyznawanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Poza tym, wobec osób nie wywiązujących się z obowiązku alimentacyjnego (dłużników alimentacyjnych), zgodnie z uregulowaniami prawnymi, podejmowane są stosowne działania mające na celu wsparcie organów egzekucyjnych, tj. komorników sądowych w tym zakresie.

Tabela 9 Liczba rodzin korzystająca z funduszu alimentacyjnego w latach 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Liczba rodzin	22	18	13	13
Kwota świadczeń (zł)	156 757,50	110 695,24	113 618,44	123 496,49

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

4.3 Świadczenia wynikające z ustawy „Za życiem”

Od 1 stycznia 2017 roku weszła w życie ustawa „Za życiem”, Ustawa z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin. Jednym z elementów Ustawy jest jednorazowe świadczenie pieniężne, w wysokości 4 000 zł, które nie jest uzależnione od dochodu w rodzinie. Przysługuje ono rodzinie, w której urodzi się żywe dziecko z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem lub nieuleczalną chorobą, która zagraża jego życiu, a powstała w prenatalnym okresie rozwoju lub podczas porodu.

Tabela 10 Liczba rodzin korzystająca ze świadczeń „Za życiem” w latach 2022 - 2025

	Świadczenie „Za życiem”			
	2022	2023	2024	2025
Liczba rodzin	1	2	1	2
Kwota wypłaconych świadczeń (zł)	4 000	8 000	4 000	8 000

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

Rodziny mogą liczyć również na inne formy wsparcia. Dla kobiety i jej dziecka, są to świadczenia opieki zdrowotnej w szczególności diagnostyka prenatalna, wsparcie psychologiczne, rehabilitacja lecznicza, zaopatrzenie w wyroby medyczne, opieka paliatywna i hospicyjna oraz porady laktacyjne. Wsparcie obejmuje, także zapewnienie dostępu rodzinom, w szczególnych sytuacjach, do poradnictwa w zakresie rozwiązań wspierających rodzinę. Doradztwo dotyczy realizacji indywidualnych potrzeb rodziny. Każda kobieta i jej rodzina może również skorzystać z pomocy i wsparcia asystenta rodziny, którego zadaniem jest:

- pomoc w dotarciu do miejsc oraz specjalistów, gdzie rodzina może otrzymać wsparcie,
- pomoc w uzyskaniu pomocy prawnej, w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych,
- pomoc w załatwianiu spraw w różnych instytucjach w imieniu rodziny na podstawie upoważnienia,
- opracowanie wspólnie z kobietą w ciąży i/lub rodziną indywidualnego katalogu możliwego wsparcia,
- pomoc w zakresie pielęgnacji i opieki nad niemowlęciem,
- pomoc w codziennej organizacji życia rodziny, np. planowanie sposobów spędzania czasu wolnego.

4.4 Specjalistyczne usługi opiekuńcze

Na podstawie art. 18 ust 3 ustawy o pomocy społecznej Gmina organizuje i świadczy specjalistyczne usługi opiekuńcze. Szczegółowe przepisy dotyczące m.in. rodzaju usług i kwalifikacji osób świadczących takie usługi, określone są w rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 roku. Celem specjalistycznych usług opiekuńczych jest poprawa, jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez zapewnienie wysokiej jakości specjalistycznej pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi, w przypadkach gdy są jej pozbawione oraz osobom, które wymagają takiej pomocy, a rodzina nie może jej zapewnić. Pomoc dostosowana jest do szczególnych potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi oraz celów postawionych w planach postępowania terapeutyczno-wspierającego świadczonego przez osoby z odpowiednim wykształceniem i doświadczeniem. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są skierowane do osób dorosłych (wykazujących zaburzenia wymienione w art. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego) oraz w wyjątkowych przypadkach dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi, pozbawionych dostępu do zajęć rehabilitacyjnych i rewalidacyjno-wychowawczych.

Tabela 11 Liczba osób objęta specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w latach 2023 - 2025

	2023	2024	2025
Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	12	12	12
Koszty (zł)	87 103,00	99 243,00	137 650,00

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

4.5 Pomoc materialna dla uczniów

Stypendium szkolne może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie, w szczególności, gdy w rodzinie występuje: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo - wychowawczych, alkoholizm, narkomania, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe.

Stypendium szkolne udzielona jest rodzicom ucznia (opiekunom prawnym) lub pełnoletniemu uprawnionemu jako częściowa lub całkowita refundacja kosztów, poniesionych i udokumentowanych zakupów i opłat, na podstawie oryginałów faktur, rachunków lub innych dowodów wpłat dotyczących dofinansowanych kosztów zakupów lub opłat.

Tabela 12 Liczba osób objęta pomocą materialną dla uczniów w latach 2022 - 2025

Liczba osób korzystających z:	2022	2023	2024	2025

- stypendium socjalnego	71	56	32	29
- zasiłku szkolnego	4	2	11	5
Kwota świadczeń (zł)	150 000	55 000	34 028	25 000

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

4.6 Karta Dużej Rodziny

Karta Dużej Rodziny przysługuje rodzinom posiadającym 3 i więcej dzieci. Od stycznia 2019 roku o kartę mogą ubiegać się także rodzice dorosłych dzieci. Do programu kwalifikują się dzieci w wieku do 18 roku życia oraz uczące się do 25 roku.

Tabela 13 Liczba rodzin korzystających z Karty Dużej Rodziny w latach 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Liczba rodzin	128	155	67	45
Liczba wydanych kart	296	342	195	127

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

4.7 Asystent rodziny i system pieczy zastępczej

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wobec rodzin przeżywających trudności opiekuńczo - wychowawcze gmina podejmuje działania zmierzające do zapewnienia wsparcia, które w szczególności polegają na:

- analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny;
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny;
- pomocy w integracji rodziny;
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny;
- dążeniu do reintegracji rodziny.

W przypadku powzięcia informacji o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych w tej rodzinie, pracownik socjalny przeprowadza wywiad środowiskowy, podczas którego dokonując analizy sytuacji rodzinnej, poświęca szczególną uwagę problemom opiekuńczo - wychowawczym oraz zaspokajaniu przez rodzinę potrzeb najmłodszych jej członków. Jeśli wywiad środowiskowy potwierdzi występowanie trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, wówczas za zgodą rodziny pracę z nią podejmuje asystent rodziny.

Praca asystenta polega na wspieraniu rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych. Asystent rodziny pełni rolę pomocnika, mediatora i doradcy, wspiera i aktywizuje rodzinę, podejmuje działania zmierzające do zmiany wzajemnych stosunków w rodzinie, do budowania pozytywnej motywacji do zmiany, a także poczucia własnej sprawczości, czy też możliwości wpływu na swoje życie. Towarzyszy rodzinie w poszukiwaniu rozwiązań wyjścia z trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny pochodzenia i rodziny dalszej, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych.

Asystent rodziny to osoba wspierająca, stojąca po stronie rodziny, motywująca do zmian poprzez wzmacnianie pozytywne, czyli chwalenie konstruktywnych działań lub nawet myślenia o ich podjęciu. Wspiera i asystuje członkom rodziny w osiągnięciu ich własnych celów (tych, które są zgodne z normami prawnymi i społecznymi). Dopiero po nawiązaniu relacji z domownikami włącza cele instytucjonalne. Do warunków koniecznych asystentury należy nawiązanie relacji z rodziną, długofalowość pracy, dostosowanie stylu komunikacji i metod działania do faz procesu zmiany.

Działania asystenta rodziny obejmują rozpoznanie potrzeb klientów i ocenę sytuacji rodziny z perspektywy jej członków oraz obiektywną diagnozę potrzeb i potencjalnych możliwości rodziny. Efektem tych działań jest stworzenie planu pracy z rodziną. Stopniowa realizacja zadań wynikających z planu pracy z rodziną prowadzi z czasem do jej usamodzielnienia się i minimalizowania roli asystenta. Wówczas asystent monitoruje działania poszczególnych osób w rodzinie dokonując ich okresowej oceny, aż do bezpiecznego poziomu usamodzielnienia się rodziny.

Głównym celem asystentury jest podniesienie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, prowadzenia gospodarstwa domowego, radzenia sobie z sytuacjami dnia codziennego przez rodziców lub opiekunów dzieci. Asystent przeprowadza pogłębioną analizę występujących w rodzinie problemów oraz tworzy tak zwany łańcuch przyczynowo - skutkowy tych problemów, jak również ustala kolejność oraz sposób ich rozwiązania. Ważne, aby klient zgadzał się z postawioną diagnozą i wyrażał chęć pracy nad rozwiązaniem problemów. Zaplanowane działania powinny być dopasowane do możliwości i motywacji klienta. Efektem powinno być odzyskanie przez osoby korzystające z pomocy kontroli nad własnym życiem, która pozwoli im być samodzielnymi oraz umożliwi wypełnianie roli rodzica tak, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i rozwojowi dzieci. Praca z rodziną ma na celu także motywowanie do działania, przygotowanie do pełnienia ról społecznych odpowiednich do wieku, w tym także podnoszenia kwalifikacji oraz podejmowania pracy. W praktyce są to działania zmierzające do uniknięcia umieszczenia dziecka poza rodziną, w placówkach opiekuńczo - wychowawczych lub rodzinach zastępczych. Celem działań w sytuacji, kiedy dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej jest jak najszybszy jego powrót do rodziny. W tym kontekście ważna jest także partnerska współpraca z przedstawicielami innych instytucji pracujących na rzecz dziecka i rodziny, a także aktywizacja środowiska lokalnego w pracy na rzecz rodziny. Ważną rolę pełnią tu organizacje pożytku publicznego, placówki oświatowe, kościoły.

Do zadań asystenta rodziny należy w szczególności:

- pracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym,
- opracowanie, we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej,
- udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego,
- udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych,
- udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów psychologicznych,
- udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi,
- wspieranie aktywności społecznej rodzin,
- motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych,
- udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej,
- motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych,
- udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych,
- udzielanie wsparcia dziecku przez towarzyszenie mu podczas posiedzenia albo rozprawy z jego udziałem, o których mowa w art. 76a § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 37, 1222 i 1248),

- podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin,
- prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci,
- realizacja zadań określonych w ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem" (Dz. U. z 2023 r. poz. 1923 oraz z 2024 r. poz. 1572),
- prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną,
- dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku, i przekazywanie tej oceny podmiotowi, o którym mowa w art. 17 ust. 1,
- monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną,
- sporządzanie, na wniosek sądu, opinii o rodzinie i jej członkach,
- współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny,
- współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą diagnostyczno-pomocową, o których mowa w art. 9a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673), lub innymi podmiotami, których pomoc przy wykonywaniu zadań uzna za niezbędną.

Na przestrzeni lat widać utrzymującą się tendencję w zakresie liczby rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny.

Tabela 14 Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny w latach 2023-2025

	2023	2024	2025
Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	13	9	11
Liczba dzieci w tych rodzinach	26	15	14

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

Pomimo pracy wielu służb i instytucji niestety czasem dochodzi do umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. Przyczyn umieszczenia dzieci w pieczy jest wiele i są one różne, zazwyczaj sytuacje te są złożone i skomplikowane. Jednak do najczęściej występujących powodów należą niewydolność opiekuńczo - wychowawcza rodziców, często połączona z problemem uzależnienia.

Dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, opiekę i wychowanie zapewnia się w pieczy rodzinnej i instytucjonalnej, poprzez pobyt dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych i niezawodowych, rodzinnych domach dziecka oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Piecza zastępcza to czasowa forma opieki, w której ani placówka, ani rodzina zastępcza nie przejmują pełnej władzy rodzicielskiej nad przyjętymi do siebie dziećmi. Dzieci przebywają w pieczy zastępczej do czasu uregulowania ich sytuacji, tj. adopcji lub powrotu do rodziny naturalnej. Gmina partycypuje w kosztach pobytu dziecka w rodzinie zastępczej (zadania własne gminy). Wysokość kosztów ponoszonych za pobyt dzieci przez gminę jest uzależniona od czasookresu, w którym dziecko przebywa w pieczy.

Tabela 15 Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Liczba dzieci	17	20	21	23
Koszty (zł)	289 448,85	312 151,05	319 212,98	483 448,37

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

4.8 Profilaktyka uzależnień

Gmina Zbuczyn prowadzi działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, przeciwdziałaniem narkomanii oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu w oparciu o założenia zawarte w ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Wyżej wymienione działania reguluje corocznie opracowywany Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.

W latach 2022 – 2025 zrealizowanych zostało szereg działań profilaktycznych i pomocowych adresowanych do mieszkańców Gminy Zbuczyn wynikających z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Zbuczyn.

4.9 Poradnictwo specjalistyczne

Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie a wcześniej Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbuczynie od 2012 r. prowadzi palcówkę specjalistycznego poradnictwa tj. Punkt Konsultacyjno-Interwencyjny w ramach, którego pomocy udzielał psycholog, prawnik, terapeuta, mediator, pedagog.

Tabela 16 Liczba osób objętych pomocą Punktu Konsultacyjno-Interwencyjnego w latach 2023 - 2025

	2023	2024	2025
Psycholog	46	48	70
Prawnik	33	37	27
Terapeuta	31	19	45
Mediator			6
Pedagog			26

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

4.10 Zespół interdyscyplinarny działający na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej

Na terenie Gminy Zbuczyn działa Zespół Interdyscyplinarny, którego zadaniem jest kompleksowa pomoc osobom i rodzinom zagrożonym przemocą w rodzinie. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele instytucji: Centrum Usług Społecznych, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policji, przedstawicieli placówek oświatowych, ochrony zdrowia, kuratorów sądowych. Zadania Zespołu:

- diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym;
- inicjowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej i powierzanie ich wykonania właściwym podmiotom;
- inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- opracowanie projektu gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej;
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- powoływanie grup diagnostyczno-pomocowych i bieżące monitorowanie realizowanych przez nie zadań;
- monitorowanie procedury "Niebieskie Karty";

- przekazywanie informacji, o której mowa w art. 9e ust. 3, oraz dokumentacji, o której mowa w art. 9c ust. 5a;
- kierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową;
- składanie, na wniosek grupy diagnostyczno-pomocowej, zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2023 r. poz. 2119).

Poniższe zestawienie zawiera dane ilościowe wszczętych procedur Niebieskich Kart na terenie Gminy Zbuczyn.

Tabela 17 Niebieskie Karty w latach 2023-2025

	2023	2024	2025
Liczba wszczętych procedur Niebieskich Kart	17	19	17
Liczba kontynuowanych z poprzednich lat procedur Niebieskich Kart	9	9	8
Liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego	10	21	22
Liczba spotkań Grup Roboczych/Diagnostyczno - Pomocowych	82	69	67

Źródło: Dane CUS Zbuczyn

5. ANALIZA SWOT

Aby zaprojektować skuteczne cele i działania na rzecz dziecka i rodziny, do dopełnienia obszaru diagnostycznego gminy w tym zakresie posłużono się analizą SWOT. Przeanalizowano obecny potencjał gminy (mocne i słabe strony) oraz wskazano na zewnętrzne warunki i procesy, które wpływają lub w najbliższym czasie będą wpływać na funkcjonowanie gminy w analizowanym obszarze (szanse i zagrożenia).

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • kompetentna kadra pracująca w obszarze pomocy społecznej, • dobra współpraca pomiędzy instytucjami odpowiedzialnymi za pomoc rodzinom, • doświadczenie i wiedza pracowników działających na rzecz rodziny, • wsparcie asystenta rodziny w rodzinach dysfunkcyjnych, • nieodpłatna pomoc specjalistyczna w tym prawna i psychologiczna, • dostęp do edukacji, • wsparcie dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, opieka psychologiczno – pedagogiczna w szkołach i przedszkolach, 	<ul style="list-style-type: none"> • mała świadomość i gotowość społeczna w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej, • niechęć osób do korzystania z poradnictwa specjalistycznego, tkwienie w uzależnieniu od pomocy, • niski poziom aktywności osób bezrobotnych, • brak nowych lokali socjalnych, • osłabienie funkcji rodzicielskich i bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, • brak kultury w utrzymaniu czystości środowiska, • brak nowych miejsc pracy, • brak aktywności własnej osób korzystających z pomocy społecznej, • brak wolontariatu,

<ul style="list-style-type: none"> • dobra współpraca z instytucjami pracujących na rzecz rodzin, • realizacja programów profilaktycznych, • systematyczne monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem przez pracowników socjalnych, nauczycieli oraz przedstawicieli innych zawodów kontaktujących się z rodziną, • wspieranie rodzin we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania poprzez pracę socjalną z rodziną, • efektywna praca socjalna, • młodzież szkolna chętnie angażuje się w środowisku, • atrakcyjne tereny do zajęć rekreacyjno-sportowych, czyste środowisko, (brak zakładów przemysłowych). 	<ul style="list-style-type: none"> • wyuczona bezradność i roszczeniowość osób korzystających z CUS, • występowanie zjawiska przejmowania negatywnych wzorów i dziedziczenia biedy, • brak aktywności własnej osób korzystających z pomocy społecznej, • ograniczenia komunikacyjne.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • edukacja rodziców, • podnoszenie kwalifikacji przez pracowników działających na rzecz rodziny, • wdrażanie nowych metod pracy z rodziną, dziećmi i młodzieżą, • zapobieganie niewydolności rodziny poprzez spotkania z psychologiem, pedagogiem, • realizacja projektów edukacyjno – wychowawczych ukierunkowanych na zapobieganie i niwelowanie agresji wśród dzieci, • realizacja programów profilaktycznych promujących zdrowy styl życia, • zwiększenie monitoringu zachowań niepożądanych wśród uczniów, • ustanawianie rodzin wspierających, • polityka państwa przyjazna rodzinom. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak perspektyw zatrudnienia młodych ludzi, • osłabienie wartości rodzinnych, zanik więzi rodzic – dziecko, • zaniedbywanie obowiązków opiekuńczo – wychowawczych przez rodziców, • rozszerzenie zjawisk patologicznych (agresja, przemoc, uzależnienia), • wzrost liczby rodzin przeżywających trudności, • moda na „wychowanie bezstresowe” – bez zasad i wymagań, • zanik tradycji rodzinnych, • brak świadomości problemu i umiejętności szukania pomocy przez rodziny dysfunkcyjne, • uzależnienie rodzin od pomocy społecznej – zjawisko „dziedziczenia biedy”, • emigracja zarobkowa, • starzenie się społeczeństwa.

6. CELE I ZADANIA GMINNEGO PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY W GMINIE ZBUCZYN NA LATA 2026 - 2028

Cele główny programu:

Tworzenie warunków sprzyjających prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny poprzez rozwijanie systemu profilaktyki, wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej z terenu Gminy Zbuczyn

Cel szczegółowy: Wspieranie prawidłowej funkcji rodziny poprzez zabezpieczenie potrzeb bytowych.		
Zadania	Czas realizacji	Wskaźniki
1. Zaspokajanie podstawowych potrzeb bytowych rodzin poprzez udzielenie pomocy pieniężnej i niepieniężnej.	2026 - 2028	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia pieniężnego i niepieniężnego CUS w Zbuczynie. 2. Liczba rodzin objętych dożywaniem w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”. 3. Liczba rodzin korzystających z jednorazowej pomocy z tytułu urodzenia dziecka. 4. Liczba rodzin korzystających z pomocy rzeczowej w ramach programów obejmujących pomoc żywnościową. 5. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia rodzinne wraz z dodatkami. 6. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie rodzicielskie. 8. Liczba rodzin, którym przyznano jednorazowe świadczenie na podstawie ustawy dla kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. 9. Liczba rodzin pobierających świadczenia z funduszu alimentacyjnego. 10. Liczba wydanych „Kart Dużej Rodziny”.
2. Udzielanie dzieciom i młodzieży z rodzin dotkniętych trudną sytuacją finansową stypendium socjalnego i zasiłku szkolnego.	2026 - 2028	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba dzieci i młodzieży, którym przyznano stypendium szkolne. 2. Liczba dzieci i młodzieży, którym przyznano zasiłki szkolne.
Efekty: Poprawa sytuacji materialnej rodzin.		

Cel szczegółowy: Wspieranie rodzin we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania.		
Zadania	Czas realizacji	Wskaźniki
1. Diagnoza sytuacji rodzin na podstawie wywiadu	2026 - 2028	1. Liczba rodzin.

środowiskowego oraz ustalenie planu pomocy.		2. Liczba przeprowadzonych wywiadów środowiskowych oraz ustalonych planów pomocy.
2. Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych wsparcia w formie asystenta rodziny.	2026 - 2028	1. Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny. 2. Liczba asystentów rodziny.
3. Zapewnienie rodzinom specjalistycznego wsparcia (tj. psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, terapeutycznego, mediacji).	2026 - 2028	1. Liczba udzielonych porad. 2. Liczba osób objętych wsparciem.
4. Rozwianie działań wspierających i edukacyjnych skierowanych do rodzin biologicznych dzieci i młodzieży umieszczonych w pieczy zastępczej.	2026 - 2028	1. Liczba osób objętych wsparciem.
5. Zapewnienie usług dla rodzin z dziećmi tj. usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.	2026 - 2028	1. Liczba rodzin. 2. Liczba osób objętych usługami.
6. Organizowanie warsztatów i spotkań dla rodziców, podnoszenie kompetencji opiekuńczo – wychowawczych.	2026 - 2028	1. Liczba zorganizowanych warsztatów i spotkań. 2. Liczba osób uczestniczących w warsztatach/spotkaniach.
Efekty: Poprawa funkcjonowania rodzin.		

Cel szczegółowy: Reintegracja społeczna rodzin oraz zapobieganie sytuacjom kryzysowym poprzez podejmowanie działań interdyscyplinarnych w obszarze wsparcia dziecka i rodziny.

Zadanie	Czas realizacji	Wskaźniki
1. Rozwijanie współpracy interdyscyplinarnej na rzecz rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych.	2026 - 2028	1. Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarny. 2. Liczba posiedzeń Grup Diagnostyczno – Pomocowych.
2. Praca z rodzicem biologicznym na rzecz dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej.	2026 - 2028	1. Liczba rodzin biologicznych pozostających we współpracy z pracownikiem socjalnym. 2. Liczba rodzin biologicznych pozostających we współpracy z asystentem rodziny. 3. Liczba rodzin biologicznych, których dzieci umieszczone są w pieczy zastępczej.

		<p>4. Liczba planów pracy podpisanych z rodzicami biologicznymi dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej.</p> <p>5. Liczba dzieci, które powróciły z rodziny zastępczej do rodziny biologicznej.</p> <p>6. Liczba dzieci, które powróciły z placówki opiekuńczo-wychowawczej do rodziny biologicznej.</p> <p>7. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.</p> <p>8. Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.</p>
3. Praca na rzecz rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.	2026 - 2028	<p>1. Liczba opracowanych planów pomocy rodzinie.</p> <p>2. Liczba okresowych ocen sytuacji rodziny.</p>
Efekty: Kompleksowe wsparcie rodziny pozostającej w sytuacji kryzysowej poprzez realizację działań interdyscyplinarnych.		

Cel szczegółowy: Budowanie sieci wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez realizację wspólnych działań z lokalnym otoczeniem społecznym i obywatelskim, instytucjami publicznymi i partnerami lokalnymi.		
Zadania	Czas realizacji	Wskaźniki
1. Wymiana doświadczeń między instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.	2026 - 2028	1. Liczba spotkań/posiedzeń/konferencji na rzecz rodziny.
2. Organizowanie i podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych przez placówki oświatowe, organizacje i partnerów lokalnych na rzecz rodzin z dziećmi.	2026 - 2028	<p>1. Liczba profilaktycznych i edukacyjnych szkoleń/wykładów/prelekcji z zakresu terapii uzależnień, przemocy, itp. skierowanych do rodziców.</p> <p>2. Liczba profilaktycznych i edukacyjnych szkoleń/wykładów/prelekcji z zakresu terapii uzależnień, przemocy, itp. skierowanych do dzieci i młodzieży.</p>
3. Realizacja programów/projektów na rzecz rodzin z dziećmi.	2026 - 2028	<p>1. Liczba programów/projektów realizowanych we współpracy z instytucjami, organizacjami i podmiotami lokalnymi.</p> <p>2. Liczba rodzin z dziećmi objętych realizowanymi programami.</p>
Efekty: Utworzenie sieci wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.		

Cel szczegółowy: Podnoszenie kwalifikacji pracowników instytucji i organizacji wspierających rodzinę i dzieci.		
Zadanie	Czas realizacji	Wskaźniki
1. Umożliwienie podnoszenia kwalifikacji i kompetencji pracownikom działającym na rzecz pomocy dziecku i rodzinie.	2026 - 2028	1. Liczba szkoleń/warsztatów/superwizji. 2. Liczba pracowników biorących udział w szkoleniach/warsztatach/symposiumach i superwizjach.
2. Wymiana dobrych praktyk wśród pracowników działających na rzecz pomocy dziecku i rodzinie.	2026 - 2028	1. Liczba konferencji/spotkań/wykładów i imprez plenerowych.
3. Rozwój i promocja wolontariatu.	2026 - 2028	1. Liczba wolontariuszy. 2. Liczba projektów.
Efekty: Zwiększenie kwalifikacji i kompetencji pracowników instytucji i organizacji wspierających rodzinę i dzieci. Podniesienie jakości usług świadczonych przez podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny z terenu gminy Zbuczyn.		

Cel szczegółowy: Podnoszenie świadomości społecznej i wiedzy mieszkańców Gminy Zbuczyn z zakresu systemu wspierania rodziny i roli rodziny jako naturalnego środowiska wychowawczego.		
Zadanie	Czas realizacji	Wskaźniki
1. Upowszechnianie informacji o instytucjach, organizacjach świadczących pomoc na rzecz dziecka i rodziny.	2026 - 2028	1. Liczba działań informacyjno-edukacyjnych. 2. Liczba kampanii społecznych. 3. Liczba konferencji/spotkań/wykładów oraz imprez plenerowych.
2. Opracowanie i propagowanie materiałów informacyjno-edukacyjnych skierowanych do rodzin z dziećmi.	2026 - 2028	1. Liczba opracowanych materiałów edukacyjnych (ulotki, broszury, publikacje).
Efekty: Podniesienie świadomości oraz zwiększenie wiedzy mieszkańców Gminy Zbuczyn na temat oferowanych form wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Promowanie pozytywnego obrazu rodziny w środowisku lokalnym.		

7. RELIZATORZY PROGRAMU

Realizatorami Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Zbuczyn na lata 2026-2028 będą instytucje zawodowo zajmujące się wspieraniem i pomocą rodzinom. Współdziałanie oraz profesjonalne podejście do problemów występujących w rodzinie, umożliwi stworzenie spójnego i wielowymiarowego wsparcia rodziny. Do tych instytucji należą m.in.:

- Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie
- Urząd Gminy Zbuczyn
- Posterunek Policji w Zbuczynie
- Sąd Rejonowy w Siedlcach Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Stoku Lackim

- Placówki oświatowe
- Placówki Służby Zdrowia
- Organizacje pozarządowe
- inne podmioty podejmujące działania na rzecz rodzin

8. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Głównym źródłem finansowania Programu będą środki własne Gminy Zbuczyn. Poza tym środki finansowe na realizację Programu pozyskiwane z:

- budżetu państwa
- Europejskiego Funduszu Społecznego Plus i innych funduszy Unii Europejskiej
- budżetu organizacji pozarządowych (w tym środki pochodzące z wkładu własnego tych organizacji)

9. MONITORING I EWALUACJA REALIZACJI PROGRAMU

Monitoring realizowanych celów będzie opierał się przede wszystkim na analizowaniu danych będących w posiadaniu Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie oraz na pozyskiwaniu informacji od podmiotów realizujących poszczególne zadania. Uzyskane informacje pozwolą na ocenianie wartości i skuteczności Programu. Z uwagi na długi okres realizacji Programu, będzie podlegał on ewaluacji w zależności od występujących potrzeb rozpoznawanych i ustalanych przez podmioty zajmujące się wspieraniem rodzin.

Zakłada się, że Program będzie podlegał systematycznemu monitoringowi. W ramach prowadzonego monitoringu Programu weryfikowana będzie zgodność realizowanych działań programu z założeniami w nim zawartymi. Głównym realizatorem monitoringu będzie Koordynator Programu – Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie. Materiał uzyskany w wyniku monitoringu będzie poddany analizie, posłuży do wyciągnięcia wniosków i dokonania ewaluacji Programu.

Produktem ewaluacji i monitoringu będzie sporządzany do 31 marca każdego roku sprawozdanie z realizacji Programu. W sprawozdaniu poza analizą założonych do osiągnięcia celów, stopniem realizacji wskaźników, znajdą się ewentualne uwagi odnośnie rozszerzenia zadań i kierunków działań na rzecz rodziny w przyszłości.

10. PODSUMOWANIE

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Zbuczyn na lata 2026-2028 zakłada stworzenie optymalnych warunków dla poprawy, jakości życia rodzin, a szczególnie dzieci. Wsparcie rodziny będzie miało charakter profilaktyczny, rodzinie w pierwszej kolejności zostaną stworzone możliwości samodzielnego zmierzenia się z problemami. Aby osiągnąć zamierzone cele w realizację Programu powinny włączyć się aktywnie wszystkie instytucje, które w zakresie swoich działań mają wspieranie rodzin. Spodziewanym efektem realizacji Programu ma być poprawa funkcjonowania rodzin, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego, zmniejszenie ryzyka wykluczenia społecznego, zminimalizowanie negatywnych zachowań, a przede wszystkim stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla rodziny i dziecka.

Przewodnicząca Rady

/-/Agnieszka Dziewulska